

PRESSENS
FAGLIGE UTVALG

PFU-SAK NR. 395/14

KLAGER: Kai-Robert Mikaelsen
ADRESSE: c/o Margrethe Geelmuyden
margrethe.geelmuyden@gknordic.com
PUBLIKASJON: NRK
PUBLISERINGSDATO: 04.12.2014
STOFFOMRÅDE: Utenriks
SJANGER: Nyhetsinnslag
SØKERSTIKKORD: Saklighet og omtanke, premissene, polemisk hale
REGISTRERT: 16.12.2014
BEHANDLET I PFU: 28.04.2015
BEHANDLINGSTID: 123 dager
KLAGEGRUPPE: Næringsdrivende
PFU-KONKLUSJON:
HENVISNING VVPL.:
OMTALE/ANONYM.:
MERKNADER:

SAMMENDRAG:

NRK Urix hadde **tirsdag 16. desember 2014** et innslag som hadde slik intro fra studio:

Lenke til programmet:

<http://tv.nrk.no/serie/urix/NNFA53120414/04-12-2014#t=14m22s>

Programleder Hege Moe Eriksen:

«- Vi skal til Romania. I sentrum av Bucuresti er et helt nabolag kastet på gata. Mange har bodd der i over tretti år. Nå vil private investorer bygge på eiendommen, dermed er hundre voksne og barn blitt hjemløse.»

(Innslag)

Reporter Roger Sevrin Bruland:

«- Dette er heimen til fire søsken. 15. september vart dei saman med mor kasta ut av politiet. Frivillige organisasjonar har gjeve dei telt, men temperaturen er på veg ned mot frysepunktet, når Redd Barna kjem på besøk.»

NikoletaTibel fra Redd Barna:

«- Folk er i ferd med å bli forkjøla, og det er kaldt ute. Dei må følgje opp skulegangen. For dei går på skulen. Vi har hjelpt dei med leksene her på gata før.»

Men da skein sola, og da var det mykje betre. No er det mykje tøffare. Vi prøver å oppmuntre dei så godt vi kan til å orke å gå gjennom dagen.»

Bruland:

«- No bur familiane på fortauet rett ved dei tidlegare heimane sine. Mange har budd her sidan 80-tallet. Det var kommunistregimet som beslagla desse bustadane for å gje dei til fattige familiar. Men etter revolusjonen vart det beslutta å gje husa tilbake til dei opprinnelege eigarane.»

VV

«- Dei visste det ville bli store sosiale problem. Men det blei ikkje bygd nye sosialbustadar i dette distriktet.»

RSB

«- Eigedomane er no blitt selt vidare til eit norsk-rumensk investorselskap. På utkastespapiret står namnet til ein norsk forretningsmann frå Gjøvik. Og det var lokalt politi som sto for sjølve utkastinga. Men dei nektar å rikke seg frå fortauet. Dei krev erstatning. I følgje lova har bebuarane krav på å få ein alternativ bustad av kommunen. Men lova er full av smutthol, så dei er tilbudt ei seng på ein gymsal.»

(Utskrift fra hele reportasjen vedlagt)

Studio umiddelbart etterpå, hele innslaget:

HME - Hege Moe Eriksen

KM - Kai Mikaelsen, forretningsmann Bucuresti/Romania

HME

- Kai Mikaelsen, det er du som eier denne bygningen I Bucuresti, og som har kastet ut disse menneskene, hvorfor det?

KM

- Det er fordi jeg har fått beskjed om å flytte. Det er at vi kjøpte eiendommen i 2007. Når vi kjøpte var det en avtale om at selger skulle selge en eiendom fri for leietakere. De klarte ikke å innfri den. Vi tok over eiendommen og det kom ei finanskriser, så vi visste...

HME

- Bodde de der fortsatt når du tok over?

KM

- De bodde der fortsatt. Det skulle betales inn et beløp på 100 000 kroner. Nei unnskyld, 100 000 euro, som skulle gå til hver av de 24 familiene pluss at selgeren skulle betale inn 200 000 euro. Det var totalt 12 000 euro som skulle gå til hver familie, som bodde der. Det ble betalt inn penger fra selgeren. Vi vet at pengene ikke gikk til de beboerne.

HME

- For disse pengene ble stjålet av noen andre?

KM

- Det var en advokat inne i bildet, som representerte dronningen i komplekset der, som bor bakerst, som er romlederen i leiren. Det er hun som tok alle pengene. Vi ville ikke fortsette dette her. Vi ville ikke gi mer penger inn til denne dama, for vi visste at det ikke gikk til de beboerne som bodde der.

HME

- Så de har ikke fått pengene sine og så blir de fortsatt boende der?

KM

- Så de blir,..eller det vi investorene blir enige om da, vi vil ikke gi mer penger til den dama i bakkant der. Vi bestemmer oss heller for at vi skal la dem bo i ytterligere to år. Så de bor da først to år til gratis. Som dere ser her er det ikke beboelig i det hele tatt. Det er ikke strøm, det er ikke vann her. Det er...

HME

- Men mange har bodd her i tretti år og nå er de endt på gata. Spørsmålet er: Når man går inn og investerer i Romania hvor det er mye problemer, hva slags ansvar mener du man har da?

KM

- Man har et ansvar og vi har tatt det ansvaret. Vi har latt de få bo sju år gratis før vi begynner å advare dem om at de bare vil bo midlertidig. Det begynner vi med allerede for fem år siden, så startet vi prosessen med å informere dem, at de ikke kan bo her lenger enn ett til to år til. Vi bruker mange hundre tusen kroner på å skrive nye kontrakter med dem, som er vanntette, at vi gjør dem til beboere i Bucuresti....

HME

- Men de har ikke fått det tilbudet av kommunen om et alternativt bosted. Nå ser du at de er på gata...

KM

- Det er akkurat derfor vi har skrevet de avtalene for at de skal bli fanget opp av det offentlige.

HME

- Og det har ikke skjedd?

KM

- Nei dessverre!

HME

- Hva synes du nå om de bildene du ser? At de bor på gata?

KM

- Det er veldig trist og kan vi være med og gjøre ting for å bidra og gjøre det bedre for de, så vil vi gjøre det. Både sammen med den rumenske stat og det er også EØS-midler og sånt noe, som kan benyttes til sånne ting. Men hva som er helt uaktuelt er å slippe...

HME

- Du mener man kan gå inn med EØS-midler?

KM

- Jeg er ikke helt sikker, men jeg er ganske....jeg tror det kan være mulig hvis det går til de rette formålene.

HME

- Kai Mikaelsen, det er dessverre det vi rakk i kveld. Tusen takk for at du var med oss. Denne saken får sikkert et etterspill. Urix på tv er ferdig for denne uka, men skru på radioen din på lørdag. Da er vi tilbake med Urix på NRK P2 klokken elleve. Takk for i kveld!

(innslag slutt)

KLAGEN:

Klager er den omtalt og intervjuede forretningsmannen Kai-Robert Mikaelsen. Han klager ved hjelp av en medarbeider hos Geelmuyden Kiese. Klageren oppsummerer klagen slik innledningsvis:

«Mot bedre vitende produserer NRK Urix et dokumentarinnslag med alvorlige mangler og faktafeil. Innslaget retter en falsk anklage mot investor Kai Mikaelsen. NRK sender innslaget og slipper umiddelbart Mikaelsen til med samtidig imøtegåelse. Mikaelsen må forsvare seg på direkten i studio mot en falsk anklage som NRK har konstruert, og som NRK vet er falsk. Mikaelsen blir overrumplet av reportasjen, fordi han har blitt forespeilet et annet innhold i programmet før han kommer til studio. Men han tilbakeviser påstandene. NRK som vet at deres egne påstander er gale, retter ikke opp sin egen feil.»

Klager mener det foreligger brudd på Vær Varsom-plakatens punkt 4.1, saklighet og omtanke, 3.3, premissene, 4.4, inn- og utannonseringer må ha dekning i stoffet, og 4.15, polemisk replikk.

Klageren mener innslaget i Urix har slikt budskap: «Fattige familier i Bucuresti har bodd opp til 30 år i noen bygninger. Nå er en norsk investor kjøpt bygningene og kastet folk på gaten. De utkastede er fattige, syke, har barn og bor i telt på fortauet. Ny krever beboerne erstatning. Det hjerteskjærende innslaget viser barn i telt i regnvær utenfor de nedslitte bygningene. Barnesko. Melketenner. Nærbilder av barnefjes. Rader av telt på fortau. Regn og vind. Et utkastelsesdokument påskrevet navnet til en norsk investor.»

Det er i klagen anført tolv faktafeil og utelatelser som, ifølge klageren, er gjort med overlegg og mot bedre vitende. De tolv punktene listes skjematisk opp her:

- Eiendommen ble ikke solgt «no», men for sju år siden.
- Investorselskapet, inkludert klageren, har latt familiene bo gratis i sju år.
- Utkastelsen skjedde ikke «no», på vinteren, men i fjor sommer.
- Familiene har hatt mange år på å finne annen bolig.
- Når noen har flyttet ut har andre flyttet inn.
- Investorselskapet (klageren) har brukt ressurser for å hjelpe beboerne.
- Det er betalt inn penger for å få dem til å flytte.
- Disse pengene, eller noe av dem, er beslaglagt av en romhøvding.
- Det dreier seg også om en organisert kriminelt miljø.
- Klager har arbeidet aktivt mot korrupsjon.
- Klager har jevnlig rådført seg med den norske konsulen.
- Klager har støttet et norsk barnehjem i Bucuresti.

Han mener NRK ikke har tatt hensyn til disse kjente opplysningene, men med overlegg framstilt saken på en rammende måte, i strid med Vær Varsom-plakatens punkt 4.1, om saklighet og omtanke. Om den samtidige imøtegåelsen, intervjuet i studio umiddelbart etter innslaget, anfører klageren at NRK her opptrer som anklager på feilaktig grunnlag.

Med hensyn til studioinnslaget anfører klager brudd på punkt 3.3, at NRK ikke har klargjort premissene, men tvert imot lokket ham til studio med opplysning om at han skulle diskutere bruk av EØS-midler for å hjelpe fattige familier i Romania med statsråd Vidar Helgesen. «Et halvt minutt før han skal i studio får Mikaelsen vite at han ikke skal i noen debatt med

Helgesen likevel. I stedet blir Mikaelsen plassert i studio hvor han får se filmen med de falske anklagene.» Umiddelbart etter dette går intervjuet på direkten. Klager mener det dreier seg om en planlagt overrumpling.

Klager mener videre at programleder Moe Eriksens replikk til slutt - « Denne saken får sikkert et etterspill» - må oppfattes som en polemisk replikk i strid med Vær Varsom-plakatens punkt 4.15, siste ledd.

Videre anføres det brudd på plakatens punkt 4.4 fordi det i innannonseringen fra studio ble opplyst at 100 mennesker ble kastet på gata i vinterkulda, mens utkastelsen skjedde fra like før påske til midten av september 2014.

Avslutningsvis i klagen anføres det at innslaget i sin helhet spiller på klisjeen om den rike og skruppelløse forretningsmannen og de fattige ofrene. «Men seerne blir ført bak lyset og Kai Mikaelsen blir misbrukt.»

Etter kontakt med NRK har klager utvidet klagen med også å hevde brudd på Vær Varsom-plakatens punkt 3.2 med begrunnelse i manglende bredde og relevans i valg av kilder. Han viser til at samtlige kilder i innslaget står på de husløses side. Han mener kommunale myndigheter i Bucuresti hadde kunne bringe inn andre syn. Han mener også teltleiren var rigget i propagandaøyemed og at NRK lot seg lure av dette og dermed ikke utøvd tilstrekkelig kildekritikk. Det vises også til punkt 2.2, at NRK har gjort de husløses sak til sin egen og dermed ikke opptrådt fritt og uavhengig.

FORSØK PÅ MINNELIG LØSNING:

Partene har vært i kontakt med sikte på å løse saken i minnelighet, uten at dette har ført fram.

TILSVARSRUNDEN:

NRK avviser brudd på samtlige klagepunkter. Innledningsvis i et omfattende svar uttrykker imidlertid NRK forståelse for at det har vært ubehagelig å få norsk medieomtale i denne saken.

Det anføres i NRKs svar at redaksjonen før sending var fullstendig klar over hva klagerens syn var. Det vises blant annet til et intervju med klageren gjort av NRKs reporter på Gøvik, der klageren bor. (Dette intervjuet er også innklaget og inngår i klagegrunnlaget.) Intervjuet ble gjennomført onsdag 3. desember og sendt på lokalsendingen i Hedmark/Oppland fredag 5. desember, dagen etter Urix. Det ble derfor, ifølge NRK, avsatt like mye tid til klagerens imøtegåelse som til selve reportasjen.

NRK avviser brudd på punkt 2.2 og anfører at dette ikke er tilfelle. Det pekes på at saken har minst to parter som begge har krav på fair behandling.

Med hensyn til brudd på punkt 3.2, kontroll av opplysninger og kildekritikk, vises det til at det ble gjort undersøkelser både før og etter publisering som ikke dokumenterer påstanden om at leiren var fiktiv.

Klager mener han ble forledet til studio under falske premisser, brudd på punkt 3.3. NRK går i sitt tilsvare detaljert gjennom hvordan kontakten med klageren var før sending og viser blant annet til en e-post dagen før, etter at han var blitt intervjuet av NRK på Gjøvik for lokalsendingen. Her framgår det at utkastelsen kunne bli et tema i studio. Videre vises det til en telefonsamtale med klageren mens han er i bilen på vei fra Gjøvik til NRK, der programleder Moe Eriksen gjør det klart at utkastelsen vil bli tema. NRK vedgår imidlertid at en debatt med statsråd Helgesen om bruk av EØS-midler var en mulig variant på et tidlig tidspunkt i dialogen. Det heter i NRKs tilsvare: «NRK kunne gjort Mikaelsen tydeligere oppmerksom på at det ikke ville være andre i studio, men mener vi har strukket oss langt for at Mikaelsen skulle være forberedt.»

Når det gjelder brudd på punkt 4.1, har klageren listet opp tolv punkter med feil og utelatelser som innebærer at NRK har opptrådt usaklig og med manglende omtanke fordi redaksjonen var kjent med disse.

NRK kan ikke se at det finnes feilaktige faktaopplysninger i den påklagede Urix-reportasjen. Om opplysningen om at eiendommen «no» er solgt videre til et norsk-rumensk selskap, skriver NRK: «Ifølge klager er dette feil fordi eiendommen ble solgt videre i 2007. Her er konteksten at det like før i reportasjen er en gjennomgang av historikken, der eiendommene ble nasjonalisert under kommunismen (det skjedde i 1948), og gitt tilbake til de opprinnelige eierne (det skjedde i 2002). I en slik kontekst er det ikke galt å slå fast at eiendommene «nå» er solgt videre til et investeringsselskap. Nåsituasjonen er med andre ord at bygningen er solgt til Mikaelsen - det er ikke foretatt noen eiendomsoverdragelse etter det. Med i vurderingen hører også at Mikaelsen i studiointervjuet slår fast nøyaktig når overtagelsen skjedde, nemlig i 2007.»

Med hensyn til utkastelsestidspunktet viser NRK til at det tydelig slås fast at dette skjedde i september. Ellers slår NRK fast at de fleste av de tolv punktene ble berørt av klageren under studiointervjuet, og at NRK bevisst la opp til at han skulle gjøre det. «NRK kjente hans versjon av saken, og han var invitert til studio nettopp for å redegjøre for dette. Det ville ikke vært aktuelt å sende reportasjen slik den var uten at han samtidig var i studio og fikk redegjøre for bakgrunnen for utkastelsen.» Det vises også til at intervjuet i studio faktisk er lengre enn selve reportasjen. Det anføres også at noen av punktene klageren viser til ikke er relevant for saken.

Om klagen på innannonseringen opplyser NRK at ordet vinterkulda i setningen »kastet på gata i vinterkulda» senere er fjernet fordi det var egnet til misforståelse. NRK mener ellers det ikke foreligger brudd på punkt 4.4, og at innannonseringen har dekning i innslaget.

Om uttrykket «etterspill» i avslutningen av studiointervjuet var brudd på punkt 4.15, polemisk hale, heter det i tilsvaret. «NRK mener det er liten tvil om at striden rundt utkastelsen fra Vulturior 50 vil fortsette. Dette er prosesser som pågår, og det hersker ingen tvil om at saken vil få et etterspill.»

Klageren kaller den påklagede reportasjen en skivebom og anfører at NRKs framstilling er denne: «Ca. 100 mennesker er kastet på gaten av den norske investoren Kai Mikaelsen og de har ikke noe annet sted å bo enn i telt på fortauet. De er blitt kastet ut av hjemmene sine selv om mange har bodd der i over 30år. Nå protesterer de mot den hjerterå behandlingen, og blir støttet av flere humanitære organisasjoner.»

Men historien er altså ifølge klageren en annen. Mikaelen har latt leieboerne, opprinnelig 24 familier, bo gratis i sju år for å gi dem god tid til å skaffe nye bosteder. De fleste har flyttet ut men framleid leilighetene til andre uten tillatelse, mens opprinnelige leietakere er blitt innrullert i det kommunale boligprogrammet. Klager mener han har tatt moralsk ansvar langt ut over det vanlig, på tross av at rumensk domstol i 2009 konkluderte med at han ikke har noe juridisk ansvar, og at beboerne bor ulovlig. Klager opplyser også at samtlige som ble kastet ut fikk tilbud om kommunal bolig.

Klager mener også at NRK har fremstilt det som om de utkastede eide leilighetene de bodde i. Han viser til dommen fra 2009. I realiteten leide de leiligheten til 2007 og fikk deretter bo i sju år gratis.

Klageren gjentar sin argumentasjon fra klagen om at NRK hadde kunnskap som gjorde at redaksjonen visste at beskyldningene som ble framført var feil og viser til at han ble presentert for en reportasje han ikke kjente innholdet i og at det ikke var mulig å rette opp dette i intervjuet i studio etterpå.

Avslutningsvis i tilsvaret legger klager å inn en klage på radioinnslaget som ble sendt på P1 dagen før. (Utskrift er vedlagt.)

NRK avviser fortsatt klagen. Det konstateres at hovedanklagen fra klagers side er at NRK, mot vedre vitende, har presentert fakta feil. Redaksjonen går sterkt imot klagers anførsel om hva Urix-innslaget faktisk er. «Nei, det er ikke sagt i reportasjen at de ikke har noe annet sted å bo. Tvert imot. Reportasjen slår fast at kommunen har tilbudt dem senger i en gymsal. Nei, det blir ikke sagt at de blir hjerterått behandlet. Saken er nøktern, nesten uten verdibaserte karakteristikk.»

Om klagers anførsel om at NRK har hevdet at beboerne ble kastet ut av hjemmene sine viser NRK til at det er vanlig og naturlig å omtale en bolig som hjemmet, selv om det eksisterer et leieforhold.

Om at det ikke var mulig å rette opp et «etterlatt inntrykk» gjennom samtalen i studio etter reportasjen: NRK mener å kunne dokumentere at det ikke er fremsatt faktiske feilopplysninger eller at klager har dokumentert at det er framsatt slike eller framlagt dokumentasjon på faktum som skal være underslått. Og «[D]et kan ikke herske tvil om hvorvidt Kai Mikaelen har fått slippe til med sin versjon.»

Tilsvaret avsluttes med en anførsel om at Vulturilor 50 er blitt symbolet på boligproblematikken i Bucuresti og at NRK har satt et kritisk søkelys på denne. «Både de som er kastet ut av sine hjem og investor/huseier har sluppet til med sine versjoner i Urix sin dekning.»

